

**Lofotodden
nasjonalparkstyre**

Postadresse
c/o Statsforvalteren i Nordland
Postboks 1405
8002 Bodø

Besøksadresse
Rådhuset
8390 Reine

Kontakt
Sentralbord: +47 75 53 15 00
Direkte: +47 75531600
sfnopost@statsforvalteren.no

UNIVERSITETET I TROMSØ - NORGES ARKTISKE UNIVERSITET
Postboks 6050 Langnes
9037 TROMSØ

Saksbehandler Ole-Jakob Kvalshaug

Vår ref. 2021/3334

Deres ref. 2016/4672 Dato 17.08.2021

Tillatelse til arkeologisk utgravning - Sikringstiltak på Kvalvika- Lofotodden nasjonalpark

Lofotodden nasjonalparkstyre har gjort følgende vedtak i styresak 23/21, 05.08.2021:

Nasjonalparkstyret for Lofotodden nasjonalpark gir tiltakshaver, Norges Arktiske Universitetsmuseum – UiT, tillatelse til arkeologisk sikringsarbeid på Rørholmen i Kvalvika (gnr./bnr. 44/1) i Flakstad kommune.

Tillatelsen omfatter utgravning og sikring av strukturer og innsamling av gjenstandsmateriale på kulturminnelokalitet id. 261012, etablering av leirplass for feltpersonell og transport av utstyr og proviant med helikopter inn og ut av området

Tillatelse gis med følgende vilkår:

1. Masser som graves ut skal legges tilbake til de utgravde områdene. Om mulig, tas vegetasjon vare på og tilbakeføres etter endt graving.
2. Av hensyn til naturmiljø og allmenhetens utøvelse av friluftsliv, skal leirplassen etableres lengre inn mot fjellfoten, og ikke på strandflata eller gressletta hvor vegetasjonen er mindre robust.
3. Leirplass skal ryddes etter endt utgravning. Alt avfall skal transporteres ut av området og til godkjent avfallsmottak. Feltpersonell skal følge de generelle bålbestemmelsene. Nye bålplasser skal ikke etableres.

For helikoptertransport gis det tillatelse til inntil 3 løft inn til området før utgravning og inntil 3 løft ut av området etter endt utgravning.

Det stilles videre følgende vilkår:

1. Nasjonalparkforvalter skal varsles senest to dager før helikoptertransport skal skje.
2. Landingsplass skal senest dagen før transport merkes med merkebånd og informasjonsskilt som opplyser allmenheten om planlagte transport og tidspunkt.
3. Det skal være bakkemannskap på stedet før inntransport av utstyr.
4. Under helikoptertransport må det tas hensyn til friluftsliv og dyreliv. Sau på beite skal ikke utsettes for unødige forstyrrelser.

Tillatelsen til utgravning, etablering av leirplass og helikoptertransport gjelder fram til 31. oktober 2021.

Tillatelse er gitt i medhold av Forskrift om vern av Lofotodden nasjonalpark, § 7 andre ledd og § 11 jf. Naturmangfoldloven § 48.

Klage

Vedtaket kan klages inn for Miljødirektoratet av parter i saken eller andre som har rettslig klageinteresse med en frist på 3 uker, jf. forvaltningslova § 28. En eventuell klage skal rettes til Miljødirektoratet, men sendes til Lofotodden nasjonalparkstyre.

Med hilsen

Ole-Jakob Kvalshaug
nasjonalparkforvalter

Dette brevet er godkjent elektronisk og har derfor ikke underskrift.

Kopi til:

Nordland fylkeskommune	Postmottak Fylkeshuset	8048	Bodø
Statsforvalteren i Nordland	Postboks 1405	8002	BODØ

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2021/3334-0

Saksbehandler: Ole-Jakob Kvalshaug

Dato: 06.07.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato

Søknad om dispensasjon til arkeologisk utgravning - sikringstiltak - Lofotodden nasjonalpark

Forslag til vedtak

Nasjonalparkstyret for Lofotodden nasjonalpark gir tiltakshaver, Norges Arktiske Universitetsmuseum – UiT, tillatelse til arkeologisk sikringsarbeid på Rørholmen i Kvalvika (gnr./bnr. 44/1) i Flakstad kommune.

Tillatelsen omfatter utgravning og sikring av strukturer og innsamling av gjenstandsmateriale på kulturminnelokalitet id. 261012, etablering av leirplass for feltpersonell og transport av utstyr og proviant med helikopter inn og ut av området.

Tillatelse gis med følgende vilkår:

1. Masser som graves ut skal legges tilbake til de utgravde områdene. Om mulig, tas vegetasjon vare på og tilbakeføres etter endt graving.
2. Av hensyn til naturmiljø og allmenhetens utøvelse av friluftsliv, skal leirplassen etableres lengre inn mot fjellfoten, og ikke på strandflata eller gressletta hvor vegetasjonen er mindre robust.
3. Leirplass skal ryddes etter endt utgravning. Alt avfall skal transporteres ut av området og til godkjent avfallsmottak. Feltpersonell skal følge de generelle bålbestemmelsene. Nye bålplasser skal ikke etableres.

For helikoptertransport gis det tillatelse til inntil 3 løft inn til området før utgravning og inntil 3 løft ut av området etter endt utgravning.

Det stilles videre følgende vilkår:

1. Nasjonalparkforvalter skal varsles senest to dager før helikoptertransport skal skje.
2. Landingsplass skal senest dagen før transport merkes med merkebånd og informasjonsskilt som opplyser allmenheten om planlagte transport og tidspunkt.
3. Det skal være bakkemannskap på stedet før inntransport av utstyr.
4. Under helikoptertransport må det tas hensyn til friluftsliv og dyreliv. Sau på beite skal ikke utsettes for unødige forstyrrelser.

Tillatelsen til utgravning, etablering av leirplass og helikoptertransport gjelder fram til 31. oktober 2021.

Tillatelse er gitt i medhold av Forskrift om vern av Lofotodden nasjonalpark, § 7 andre ledd og § 11 jf. Naturmangfoldloven § 48.

Saksprotokoll i Lofotodden nasjonalparkstyre - 05.08.2021

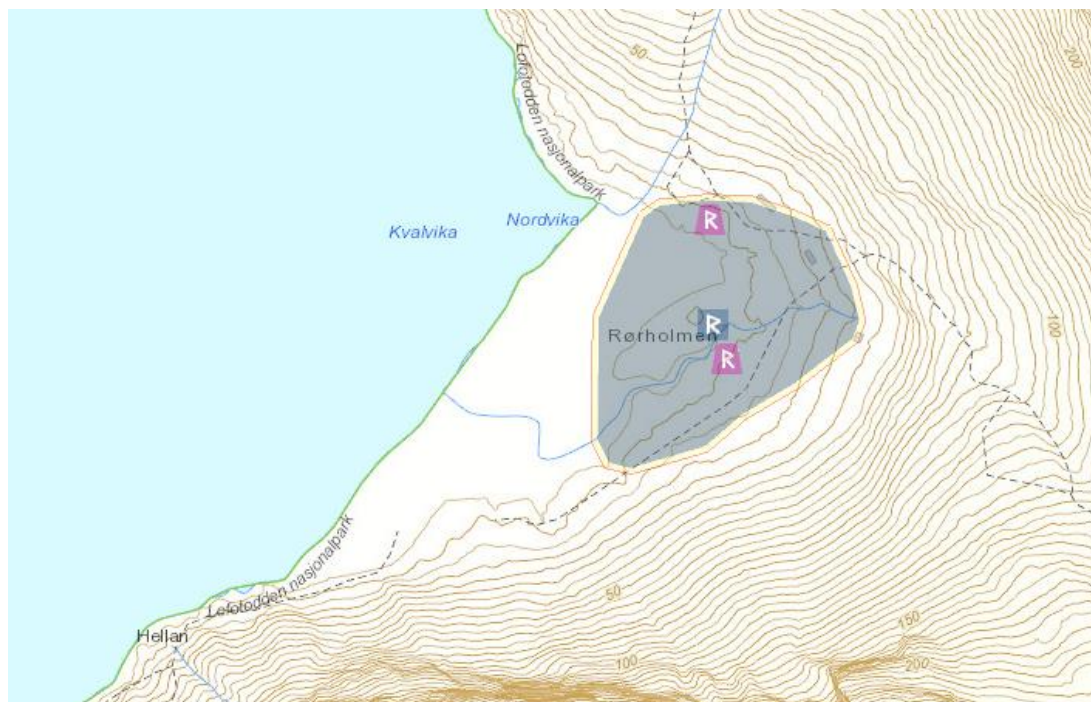
Styrets vedtak – enstemmig:

Som innstillingen

Bakgrunn

Norges arktiske universitetsmuseum – UiT søker om tillatelse til å gjennomføre en arkeologisk utgravning, anlegge midlertidig leir, samt helikoptertransport av utstyr i Kvalvika, Lofotodden Nasjonalpark. Formålet er å sikre kunnskap fra kulturminnelokalitet id. 261012 i Kvalvika, Flakstad kommune. Undersøkelsen er planlagt gjennomført i tidsrommet august/ september 2021.

Etter anmodning fra regional kulturminnemyndighet Nordland Fylkeskommune (NFK), ble det gjennomført en befarings i Kvalvika august 2020. Med på befaringsen var NFK, Riksantikvaren (RA), UiT og nasjonalparkforvalter. Bakgrunn for befaringsen var en tilstandsvurdering av lokaliteten.

Figur 1. Kulturminnelokalitet med id. 261012 – Kvalvika, osetning – aktivitetsområde. Området for utgravning er forhøyningen som heter Rørholmen.

I den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden er lokaliteten (id. 261012) registrert som et bosetningsområde med flere hustuffer og andre strukturer, med trolig datering til middelalder og nyere tid. De kjente strukturene ligger i den vegetasjonsdekte øvre delen av Kvalvika, og er ikke vurdert som truet. Det ble imidlertid påvist omfattende erosjonsskader på den delen av lokaliteten som ligger på Rørholmen nederst i Kvalvika, som omfatter en lav forhøyning eller et platå i det strandnære flygesandsområdet. I dette området kunne det observeres flere mindre ansamlinger av varmepåvirkete steiner, flekker etter svært nedbrutt jern, gjenstander, beinmateriale, og kulturlagsrester. Materialet stammer trolig fra et bosetningsområde fra yngre jernalder-tidlig metalltid, som nå er nesten fullstendig erodert bort.

Flyfoto og foto tatt av besøkende til ulike tider viser at det meste av dette platået tidligere var gressbevakst, men at det i løpet av de siste 15 årene har vært en betydelig og rask erosjon. Etter all sannsynlighet er bare en brøkdel av bosetningsområdets antatte opprinnelige utstrekning fortsatt bevart. Med klimaendringer kan det antas at erosjonen er eskalerende. Det er derfor grunn til å anta at denne delen av lokaliteten vil være kritisk desimert i nærmeste framtid.

Selv om naturkreftene utgjør den klart største trusselen mot lokaliteten, innebærer også den store mengden besøkende en fare for det som er bevart av dette bosetningsområdet. Blant annet brukes de få gressbevokste områdene på Rørholmen som teltplass.

RA har innvilget tilskudd over statsbudsjettet til gjennomføring av sikringsundersøkelse, med vilkår om at arbeidet gjennomføres iht. plan og i løpet av 2021.

Plan og gjennomføring

Planen for sikringsundersøkelse er basert på to uker med arkeologisk undersøkelse i tidsrommet august/ september, med et lag bestående av tre arkeologer fra Universitetsmuseet. Undersøkelsene er lagt opp så skånsomme som mulig.

Hovedhensikten er å dokumentere kulturminner som står i fare for å bli kritisk desimert eller gå tapt, samtidig som en ivaretar et best mulig intakt og uforstyrret kultur- og naturmiljø.

Undersøkelsen vil omfatte:

- 1. Dokumentasjon og innmåling av gjenværende bosetningsspor i det sandige erosjonsområdet på platået rundt Rørholmen. Særlig intakte eller interessante strukturer kan vurderes nærmere undersøkt gjennom utgravning. Ettersom antall og tilstand er av eventuelle bevarte strukturer/anlegg er ukjent, er det vanskelig å anslå nøyaktig utgravningsareal her. I utgangspunktet legges det opp til utgravning av 3-4 små områder (å ca. 4-6 m²).*
- 2. Dokumentasjon og innsamling av fram-erodert gjenstandsmateriale som ligger i en skråning ned mot en bekk i den østlige kanten av det eroderte platået.*
- 3. Utgravning og dokumentasjon av en ca. 4x4 meter stor og ca. 170 cm høy gressbevokst «søyle» like vest for bekken, og det umiddelbart tiliggende området. I de eksponerte sideveggene på denne «søylen» er det synlig flere sjikt med sand, adskilt av sannsynlige kulturlag (bein, trekull, varmepåvirket stein). Søylen representerer trolig siste rest av intakte bosetningslag på stedet. Utgravningsareal kan estimeres til inntil 20 m²*

På selve platået vil sikringsundersøkelsen være avgrenset til sandholdig grunn, det vil si områder uten vegetasjon og jordsmonn. Etter endt undersøkelse vil sanda bli lagt tilbake i de utgravde områdene. Etter søkers vurdering vil den kontinuerlige sandflukten og erosjonen føre til at det etter kort tid vil være få, om ingen, spor etter undersøkelsene. Undersøkelsen vil medføre at hele eller deler av den gressbevokste søylen vil bli fjernet.

Leirplass

Det vil bli etablert en leirplass på stedet for feltpersonellet.

De tre deltakerne vil hver disponere et enkeltmanns-telt. En flyttbar teltgamme (s.k. «Reisagamme») vil anvendes som oppholds- og kontorsted. Gammen har gulvduk, som vil bidra til å minke slitasjen på vegetasjonen der gammen står. Gammen er utstyrt med multifuel-ovn for oppvarming og tørk av klær mm, samt gass-kokeplate for matlaging. Det vil bli nødvendig å benytte bensindrevet aggregat (2kW) for lading av datamaskiner, GPS, totalstasjon, kamera, mobiltelefoner etc. For å minimere bruk av aggregat vil søker også ha med ladeenhet som drives av solenergi

Leiren skal etableres hvor det er mer robust vegetasjon, dvs. lenger inn mot fjellfoten enn på flata ut mot sanddynene. Feltpersonellet vil kun benytte eksisterende bål plasser. Feltsmannskapet vil disponere et portabelt toalett med septiktank. toalettavfall vil bli fraktet til egnet avfallsmottak. Alt øvrig avfall vil også bli fraktet ut fra nasjonalparken.

Helikoptertransport

Utstyr og proviant vil bli transportert inn og ut av området med helikopter. Havne- og værforhold er vurdert til å være for uforutsigbar og vanskelig for å benytte båt. Utstyrmengden er for stor for at det lar seg gjøre å frakte det til fots. Det vil være behov for 1-2 løft inn, og 1-2 løft ut av området.

Søknaden i sin helhet m/vedlegg er vedlagt saksframlegget.

Grunnlaget for avgjørelsen

Lofotodden nasjonalpark ble opprettet ved kongelig resolusjon 22. juni 2018. Formålet med vernet av Lofotodden nasjonalpark står i verneforskriftens § 1 *Formål:*

«Formålet med Lofotodden nasjonalpark er å bevare et stort naturområde som inneholder et særegent naturmangfold med særlig vekt på landskap uten tyngre naturinngrep, naturtyper, arter og geologiske forekomster.

Formålet med nasjonalparken er videre å ta vare på:

- a) et unikt og kystalpint landskap med svært stor landskaps- og naturhistorisk verdi*
- b) representative og særegne økosystemer med variasjonsbredden i naturmangfold, herunder arter, bestander, naturtyper, geologi og økologiske prosesser*
- c) genetiske særtrekk hos fjellplanter i ett av områdene i Norge som har vært isfritt lengst og hos oseaniske arter på nordgrensa av sitt utbredelsesområde*
- d) viktige naturtyper som ur og rasmark, kalkrike kystfjell og sanddyner*
- e) artsrike områder i naturtypene kulturmarkseng og boreal hei*
- f) leveområde for flere trua arter, herunder krykkje, teist, toppskarv og beitemarkssopp*
- g) verdifulle kulturminner*
- h) et viktig referanseområde for å studere utvikling i naturen, spesielt knyttet til geologiske prosesser, klimaendring og betydning beite har for etablering av skog i nordlige områder med oseanisk klima*

Allmennheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging»

Kulturminner:

Innenfor nasjonalparken er området vernet mot inngrep av enhver art, herunder også graving jf. verneforskriftens § 3.

Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Løse kulturminner skal ikke flyttes eller fjernes. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner jf. Verneforskriftens § 6.

Den omsøkte utgravning kommer ikke under punktene i verneforskriftens § 6, og saken må derfor vurderes etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i verneforskriftens § 11 jf. Naturmangfoldloven § 48. Her står det at forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra verneforskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Begge vilkår må være oppfylt.

Transport med helikopter:

Motorferdsel til lands, til vanns og i luften under 300 meter er forbudt jf. Verneforskriftens § 9. Omsøkte transport dekkes ikke av de spesifiserte dispensasjonsbestemmelser i § 9 tredje ledd. Saken må derfor vurderes etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i verneforskriftens § 11 jf. Naturmangfoldloven § 48.

Ferdsel/ teltleir:

I verneforskriftens § 7 andre ledd står det forvaltningsmyndighet etter søknad kan gi tillatelse til organisert ferdsel som ikke kan skade naturmiljøet. Leirplassen vil ha et omfang som tilsier at det må betraktes som organisert ferdsel som krever en dispensasjon.

Det følger av naturmangfoldloven (nml.) § 7 at saken skal vurderes i henhold til prinsippene i lovens §§ 8 – 12 angående kunnskapsgrunnlaget (§ 8), føre-var-prinsippet (§ 9), samlet belastning på økosystemet (§ 10), kostnader ved miljøforringelse (§ 11) og miljøforsvarlige driftsmetoder (§ 12).

Vurdering

Tiltaket er avklart og ønsket av Riksantikvaren og regional kulturminnemyndighet, Nordland Fylkeskommune.

Tiltaket gjelder kartlegging og sikring av kulturminner gjennom overflateinspeksjon og utgravning av erodert sanddyne på Rørholmen i Kvalvika. Sanddynen er utsatt for betydelig erosjon som følge av klimaendringer (hav, vær og vind) og den store mengden besøkende som bruker området til fritidsformål. Dersom sikringstiltaket ikke gjennomføres frykter kulturminnemyndigheten at kulturminner står i fare for å gå tapt.

I verneforskriften står det at kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Tiltaket vil dermed være i samsvar med verneformålet til Lofotodden nasjonalpark.

I 2015 ble området Rørholmen NiN-kartlagt og registrert som sanddynemark. Kvalvika i sin helhet er registrert som prioritert naturtype *sanddynemark* og gitt verdien *viktig*. En utgravning vil helt klart påvirke landskapet og naturmiljøet til en viss grad, ved at masser fjernes fra sanddynen. Det er derimot et tidsspørsmål før sanddynen forsvinner av seg selv pga. naturlig erosjon. Å framskynde en naturlig prosess vil etter forvalters vurdering ikke påvirke verneverdiene i stor grad.

Tiltakshaver blir nødt til å transportere utstyr inn i området med helikopter, og det vil være behov for 1-2 løft inn og 1-2 løft ut til/fra Kvalvika. Det skal etableres leir med overnatting i telt, og oppholds- og kontorsted i gamme med gulvduk. Det blir satt opp et portabelt toalett med septiktank, som skal fraktes ut til egnet avfallsmottak etter endt opphold.

Leirplass bør etableres lengre inn mot fjellfoten, og ikke nede på strandflata. Her er vegetasjonen mer robust, og man tar hensyn til allmenhetens utøvelse av friluftsliv. Så lenge leiren blir ryddet skikkelig etter bruk og toalettavfall fraktes ut av området, vil teltleiren ikke medføre nevneverdig skade på naturmiljøet. Søker bør ikke etablere nye bålplasser, og ellers følge de generelle bålbestemmelsene.

Utgravningen er planlagt til tidsrommet 1. august – 30. september. Dette er ei tid hvor dyrelivet har høy toleranse for forstyrrelser. For dyreliv vil man trolig få en naturlig

fluktreaksjon og midlertidig unnvikelseeffekt til helikopter og folk i området. Området er et populært turområde med opp til 50.000 besøkende i løpet av ett år. Dyrelivet vil ikke bli mer negativt påvirket av aktivitet i forbindelse med utgravning sammenlignet med aktiviteten som er i området i dag.

Etter uttak og sikring av gjenstander er det viktig at utgravingsstedene blir tilbakeført til opprinnelig tilstand. Torv/ toppvegetasjon må tas vare på å legges tilbake. Dette for at landskapet ikke skal endre karakter.

Konklusjon

Kunnskapsgrunnlaget (§8) er vurdert til å være godt nok. Samlet belastning er liten, og tiltaket er så spesielt at det ikke vil skape uheldig presedens (§§9-10). Avgrenset bruk av helikopter til transport av utstyr vil ikke være til skade for dyreliv (§12).

Forvaltningsmyndighet legger til grunn at det ikke er nødvendig å vurdere miljøprinsippene i naturmangfoldloven § 11 i og med at tiltaket ikke vil berøre verneverdiene i stor grad.

Nasjonalparkforvalter innstiller på at styret gir tillatelse til utgravning, opprettelse av leirplass og bruk av helikopter til transport av utstyr.

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom nasjonalparkstyret.

Vedlegg:

- 1 Vedlegg 2 Riksantikvaren tilsagn Kvalvika
- 2 Vedlegg 1 Prosjektplan Kvalvika
- 3 Søknad om dispensasjon - arkeologisk sikringsundersøkelse - Kvalvika - Lofotodden nasjonalpark - Norges arktiske universitetsmuseum - UiT

Andre relevante dokumenter, ikke vedlagt: